

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen AA : 1835

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen AA : 1835", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 17*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2005 .
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-aa-txt-shoot-n12.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 17

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

AA:12

Kjøbenhavn, den 1ste Juni 1835.

De veed, med hvor megen Begeistring jeg i sin Tid hørte Dem tale; hvor entusiastisk jeg var for Deres Beskrivelse af Deres Ophold i Brasilien, og i den Henseende igjen ikke saa meget med Hensyn til den Masse af enkelte lagttagelser, hvormed De havde beriget Dem selv og Deres Videnskab, som med Hensyn til det Indtryk, Deres første Udtræden i den vidunderlige Natur gjorde paa Dem; Deres paradisiske Lykke og Glæde. Noget Sligt maa altid virke sympathetisk paa ethvert Menneske, som dog ellers har nogen Følelse og Varme, om han endog mener at finde sin Tilfredshed, sin Virksomhed i en ganske anden Sphære, men især paa den Yngre, der endnu kun drømmer om sin Bestemmelse. Vor første Ungdom staaer som Blomsten i Morgendæmring med en deilig Dugdraabe i sit Bæger, hvori alle Omgivelser harmonisk-melancholsk speile sig. Men snart hæver Solen sig paa Horizonten, og Dugdraaben udtørres; med den forsvinder Livets Drømmerier, og nu gjælder det, om Mennesket er istand til, for atter at tage et Billede fra Blomsterne, at udvikle – ved sin egen Kraft ligesom en Nereum, – en Draabe, der kan staae som Frugten af hans Liv. Dertil hører først og fremmest, at man kommer til at staae i den Jordbund, hvor man egentlig hører hjemme; men den er ikke altid saa let at finde. Der gives i den Henseende lykkelige Naturer, som have en saa afgjort Tilbøielighed til en vis Retning, at de troligen arbeide frem ad den engang saaledes anviste Vei, uden at nogensinde den Tanke faaer nogen Magt over dem, at det maaskee egentlig var en ganske anden Vei, de skulde betræde. Der gives Andre, som saa aldeles lade sig styre af deres Omgivelser, at det aldrig gaaer ret op for dem, hvor de egentlig stræbe hen. Ligesom den foregaaende Classe har sit indvortes categoriske Imperativ, saaledes anerkjender denne sidste et udvortes categorisk Imperativ. Men hvor Faa ere ikke de første, og til de sidstes Classe ønsker jeg ikke at høre. Større er deres Tal, som i Livet faae at prøve, hvad egentlig denne Hegelske Dialectik vil sige. Det er nu forresten ganske i sin Orden, at Vinen gjærer, inden den bliver klar; men ubehagelig er desuagtet ofte denne Tilstand i dens enkelte Momenter, ihvorvel den naturligviis betragtet i sin Helhed har sin Behagelighed, forsaavidt den indenfor den almindelige Tvivlen dog har sine relative Resultater. Især har den stor Betydning for den, der igjennem den er kommet paa det Rene med sin Bestemmelse, ikke blot for den paafølgende Ro i Modsætning til den foregaaende Storm: men fordi man da har Livet i en ganske anden Betydning end før. Det er dette Faustiske Element, som for en Deel mere eller mindre gjør sig gjældende i enhver intellectuel Udvikling, hvorfor det altid har forekommet mig, at man burde indrømme Ideen til Faust en Verdens-Betydning. Saaledes som vore Forfædre havde en Gudinde for Længselen, saaledes, mener jeg, staaer *Faust* som den personificerede Tvivl. Og mere skal han ikke være, og det er vistnok en Synden mod Ideen, naar Goethe har ladet Faust omvende sig, ligesaavel som naar Merimée har ladet Don Juan omvende sig. Man indvende mig ikke, at

Faust dog i det Øieblik, han henvendte sig til Djævelen, gjorde et positivt Skridt, thi heri synes mig netop at ligge Noget af det Dybeste i Sagnet om Faust. Han netop hengav sig til ham for at faae Oplysning og havde den altsaa ikke iforveien, og netop fordi han hengav sig til Djævelen, forøgedes Tvivlen (ligesom en Syg, der falder i en Qvaksalvers Hænder, gjerne bliver endnu værre); thi vel lod Mephistopheles ham see igjennem sine Brilller ind i Menneskene og ind i Jordens forborgne Gjemmer, men Faust maatte bestandig nære Tvivl til ham, fordi han aldrig kunde oplyse ham om det allerdybeste i intellectuel Henseende. Til Gud kunde han ifølge sin Idee aldrig komme til at henvende sig, forsaavidt han i det Øieblik, han gjorde det, maatte sige sig selv, at her var i Sandhed Oplysning at finde; men i samme Øieblik havde han jo fornægtet sin Charakter som Tvivler.

Men en saadan Tvivlen kan ogsaa vise sig i andre Sphærer. Om Mennesket ogsaa er kommet paa det Rene med sig selv om enkelte af saadanne Hovedpuncter, saa gives der i Livet andre ogsaa betydelige Spørgsmaal. Ethvert Menneske ønsker naturligviis at virke efter sine Evner i Verden, men deraf følger da igjen, at han ønsker at uddanne sine Evner i en bestemt Retning, i den nemlig, som er meest passende for hans Individualitet. Men hvilken er denne? Her staaer jeg ved et stort Spørgsmaalstegn. Her staaer jeg som Hercules men ikke paa Skilleveien – nei, her viser sig en langt større Mangfoldighed af Veie, og desto vanskeligere er det altsaa at gribe den rette. Det er maaskee netop en Ulykke ved min Existents, at jeg interesserer mig for altfor Meget og ikke afgjort for Noget; mine Interesser staae ikke alle subordinerede een, men alle staae coordinerede.

Jeg vil forsøge at vise, hvorledes Sagerne staae for mig.

1. Naturvidenskaberne. Seer jeg for det første hen til hele denne Retning (idet jeg derunder indbefatter alle dem, der søge at forstaaeliggjøre og tyde Naturens Runer, ligefra den, der beregner Stjernernes Fart og saa at sige standser dem deri for nærmere at undersøge dem, til den, der beskriver et enkelt Dyrs Physiologie; fra den, der fra Bjergenes Høider overskuer Jordfladen, til den, der stiger ned i Afgrundens Dybder; fra den, der forfølger Menneskelegemets Dannelse igjennem de utallige Nuancer, til den, der iagttager Indvoldsormene), da har jeg naturligviis paa denne Vei som paa enhver anden (dog fornemlig paa denne) seet Exempler paa Folk, der have skabt sig et Navn i Literaturen ved en uhyre Samlerflid. En stor Mængde af Enkeltheder kjende de, og de have opdaget mange nye; men heller ikke mere. De have blot leveret et Substrat for Andres Tænkning og Bearbejdelse. Og disse Mennesker staae nu der tilfredse med deres Enkeltheder, og dog forekomme de mig at staae ligesom den rige Bonde i *Evangeliet*; en stor Mængde have de samlet i Laden, men Videnskaben kan sige til dem: »Imorgen vil jeg kræve Dit Liv«, forsaavidt det

er den, der afgjør, hvad Betydning hvert enkelt Resultat skal have i det Hele. Forsaavidt nu der var et Slags ubevidst Liv i en saadan Mands Viden, forsaavidt kan Videnskaberne siges at kræve hans Liv; forsaavidt det ikke var, er hans Virksomhed ligesom Menneskets, der ved sit døde Legemes Hensmulren bidrager til Jordens Vedligeholdelse. Anderledes har det naturligviis været med andre Phænomener, med saadanne Naturforskere, som ved deres Speculation have fundet eller stræbt at finde hiint archimediske Punct, som er intetsteds i Verden, og nu derfra have betragtet det Hele og seet Enkelthederne i det rette Lys. Og med Hensyn til saadanne skal jeg ikke nægte, at de have gjort et høist velgjørende Indtryk paa mig. Den Ro, den Harmoni, den Glæde, som man finder hos dem, finder man ellers sjelden. Vi have her i Byen 3 værdige Repræsentanter: en Ørsted, hvis Ansigt bestandig har forekommet mig som en Klangfigur, som Naturen netop har anstrøget paa den rette Maade; en Schouw, der afgiver et Studium for en Maler, der vilde male Adam, hvor han giver alle Dyrene Navne; og endelig en Horneman, der fortrolig med enhver Plante staaer som en Patriarch i Naturen. I den Henseende erindrer jeg ogsaa med Glæde det Indtryk, som De gjorde hos mig, der stod som Repræsentant for en stor Natur, der ogsaa skulde have sin Stemme med paa Rigsdagen. Begeistret har jeg været for Naturvidenskaberne og er det endnu; men dog synes mig, at jeg ikke vil gjøre mig dem til mit Hovedstudium. Mig har altid Livet i Kraft af Fornuft og Frihed interesseret meest, at klare og løse Livets Gaade har bestandig været mit Ønske. De 40 Aar i Ørkenen, inden jeg naaede Videnskabernes forjættede Land, forekomme mig for kostbare og det saa meget mere, som jeg troer, at Naturen ogsaa har en Side at betragtes fra, hvortil ikke hører Indsigt i Videnskabens Hemmeligheder. Hvad enten saa jeg i det enkelte Blomster skuer hele Verden, eller jeg lytter til de mange Vink, som Naturen frembyder med Hensyn til Menneskelivet; eller jeg beundrer hine dristige Frihaandstegninger paa Firmamentet; eller jeg f. Ex. ved hine Naturlyd paa Ceylon erindres om hine Toner i den aandelige Verden, eller ved Trækfuglenes Bortgang erindres om de dybere Længsler i Menneskets Bryst.

2. Theologien. Det synes at være det, jeg nærmest har grebet; men ogsaa her møder store Vanskeligheder. Her staaer i Christendommen selv saa store Modsætninger, at det idetmindste meget forhindrer det frie Blik. Orthodoxien er jeg saa at sige voxet op i, som De nok veed; men saasnart jeg selv begyndte at tænke, begyndte efterhaanden den uhyre Colos at vakle. Jeg kalder den med Flid en uhyre Colos, thi den har virkelig i det Hele taget megen Consequents, og de enkelte Dele ere i de mange henrundne Aarhundreder smeltede saa tæt sammen, at det er vanskeligt at komme den tillivs. Jeg kunde nu vel være enig med den i enkelte Puncter, men disse bleve da at betragte som de Spirer, man ofte kan finde i Klipperifter. Paa den anden Side kunde jeg vel ogsaa see det Skjæve, der laae i mange enkelte Puncter, men Hovedbasis maatte jeg for en Tid lade staae in dubio. I det Øieblik den forandredes, antog naturligviis det Hele en ganske anden Skikkelse, og

saaledes henledes min Opmærksomhed paa et andet Phænomen: Rationalismen, som i det Hele taget gjør en temmelig maadelig Figur. Forsaavidt nemlig Fornuften consequent følger sig selv og – ved at gjøre sig Rede for Forholdet mellem Gud og Verden – nu igjen kommer til at see Mennesket i dets dybeste og inderligste Forhold til Gud og i den Henseende ogsaa fra sit Standpunct af betragter Christendommen som den, der i saa mange Aarhundreder har tilfredsstillet Menneskets dybeste Trang, forsaavidt er der Intet at indvende imod den, men det bliver da heller ikke Rationalisme, thi Rationalisme faaer sin egenlige Farve af Christendommen og staaer altsaa paa et ganske andet Gebet og danner ikke et System men en Noahs Ark (for at benytte et af Prof. Heiberg ved en anden Leilighed anvendt Udtryk), hvori de rene og urene Dyr ligge ved Siden af hinanden. Den gjør omtrent samme Indtryk som vor Borgervæbning i ældre Tid vilde gjøre ved Siden af Potsdammer-Garden. Den søger derfor væsentlig at knytte sig til Christendommen, baserer sine Udviklinger paa Skriften og skikker en Legion af Skriftsteder forud for hvert enkelt Punct; men selve Udviklingen er ikke gennemtrængt deraf. De bære dem ad som Cambyses, der paa hans Tog mod Ægypten skikkede de hellige Høns og Katte iforveien, men de ere derfor ogsaa parate til ligesom den romerske Consul at kaste de hellige Høns overbord, naar de ikke vil æde. Feilen ligger altsaa deri, at de, naar de finde Eenhed med Skriften, basere sig derpaa, men ellers ikke, og saaledes staae paa to fremmedartede Standpuncter.

Nonnulla desunt.

– Hvad smaa Ubehageligheder angaaer, vil jeg kun bemærke, at jeg er ifærd med at læse til theologisk Attestats, en Beskjæftigelse, som slet ikke interesserer og som derfor heller ikke gaaer synderlig rask fra Haanden. Jeg har altid holdt mere af det frie, maaskee derfor ogsaa lidt ubestemte Studium end af den Beværtning ved sluttet Bord, hvor man veed forud, hvilke Gjæster man træffer, og hvilke Retter Mad man faaer hver Dag i Ugen. Da det imidlertid engang er en Nødvendighed, og man knap faaer Lov at komme ind paa de videnskabelige Fællede uden at være indbrændt, og jeg saavel anseer det med Hensyn til min nærværende Sindstilstand for noget Gavnligt for mig, som ogsaa veed, at jeg dermed kan gjøre Fader en stor Glæde (han mener nemlig, at det egenlige Canaan ligger paa den anden Side af theologisk Attestats, men bestiger derhos ligesom Moses fordum Thabor og beretter, at jeg aldrig kommer derind – dog vil jeg haabe, at det ikke ogsaa denne Gang gaaer i Opfyldelse), saa faaer jeg vel at gribe mig an. Hvor lykkelig er ikke De, som i Brasilien har fundet en uhyre Mark for Deres lagttagelser, hvor der ved hvert Skridt frembyder sig nye Mærkeligheder, hvor den øvrige lærde Republiques Skrig ikke forstyrrer Deres Ro. Thi mig forekommer den lærde theologiske Verden som Strandveien en Søndag Eftermiddag i Dyrehaugstiden¹ – de storme hverandre forbi, huje og skrige, lee og gjøre Nar af hverandre, kjøre Hestene ihjel, vælte og blive

overkjørte, og naar de saa endelig komme
overstøvede og forpustede til Bakken – ja saa see de
paa hverandre – og vende hjem.

Hvad Deres Tilbagekomst angaaer, saa vilde det være
barnagtigt af mig at paaskynde den, ligesaa
barnagtigt som naar Achilles Moder søgte at skjule
ham for at undgaae den hurtige, hæderlige Død. – –
Lev vel!

Hvor forvirrende er ikke ofte Betragtningen af Livet,
naar det viser sig for os i dets hele Rigdom, naar vi
studse over Forskjelligheden i Evner og Anlæg, lige fra
den, der saa inderlig har levet sig ind i Guddommen,
at han ligesom Johannes fordem kan siges at hvile ved
Guddommens Bryst, til den, der i dyrisk Raahed
misforstaaer og vil misforstaae enhver dybere
Bevægelse i Menneskelivet; fra den, der med Lynceus
Blik skuer ind i Historiens Gang og næsten vover at
stille dens Viser, til den, for hvem endog den
simpleste Ting falder vanskelig; – eller vi lægge
Mærke til Uligheden i Stand og Stilling og snart med
misundeligt Øie føle Savnet af, hvad der er skjænket
Andre, snart med taknemlig Veemod see, hvor Meget
der er givet os, som er nægtet Andre; – – og nu en
kold Philosophi vil forklare os det Hele af en
Præexistents og ikke see det som et uendeligt
Livsmalerie med sit brogede Farvespil og sine utallige
Nuanceringer.

Gilleleied. 1. Aug. 1835.

Saaledes som jeg har søgt at vise det paa de
foregaaende Sider, stode virkelig Sagerne for mig.
Naar jeg nu derimod søger at bringe mig selv paa det
Rene om mit Liv, forekommer det mig anderledes.
Ligesom det varer længe inden Barnet lærer at skjelne
sig selv fra Gjenstandene, og det saaledes i lang Tid
saa lidet udsondrer sig fra sine Omgivelser, at det
med Fremhævelse af den lidende Side siger f. Ex.:
»mig slaaer Hesten«, saaledes gjentager det samme
Phænomen sig i en høiere aandelig Sphære. Jeg
troede derfor, at jeg muligen vilde komme mere til Ro
ved at gribe et andet Fag, ved at rette mine Kræfter
paa et andet Maal. For en Tid vilde det vel og have
lykkedes mig at fordrive en vis Uro, men forstærket
vilde den vistnok være vendt tilbage som
Feberanfaldet efter Nydelsen af koldt Vand. Det, der
egenlig mangler mig, er at komme paa det Rene med
mig selv om, hvad jeg skal gjøre², ikke om hvad jeg
skal erkjende, uden forsaavidt en Erkjenden maa gaae
forud for enhver Handlen. Det kommer an paa at
forstaae min Bestemmelse, at see, hvad Guddommen
egenlig vil, at jeg skal gjøre; det gjælder om at finde
en Sandhed, som er Sandhed for mig³, at finde den
Idee, for hvilken jeg vil leve og døe. Og hvad nyttede
det mig dertil, om jeg udfandt en saakaldet objectiv
Sandhed; om jeg arbeidede mig igjennem

Philosophernes Systemer og kunde, naar forlangtes, holde Revue over dem; at jeg kunde paavise Inconsequentser indenfor hver enkelt Kreds; – hvad nyttede det mig dertil, at jeg kunde udvikle en Statstheorie og af de mangestedsfra hentede Enkeltheder combinere en Totalitet, construere en Verden, hvori jeg saa igjen ikke levede, men som jeg blot holdt frem til Skue for Andre; – hvad nyttede det mig at kunne udvikle Christendommens Betydning, at kunne forklare mange enkelte Phænomener, naar den for mig selv og mit Liv ikke havde nogen dybere Betydning? Og jo mere jeg kunde det, jo mere jeg saae Andre tilegne sig mine Tankefostre, desto sørgeligere blev min Stilling, ei ulig de Forældres, der af Armod maa skikke deres Børn ud i Verden og overlade dem til Andres Pleie. Hvad nyttede det mig, at Sandheden stod der for mig kold og nøgen, ligegyldig ved, om jeg anerkjendte den eller ikke, snarere bevirkende en ængstelig Gysen end en tillidsfuld Hengivelse? Vel vil jeg ikke nægte, at jeg endnu antager et Erkjendelsens Imperativ; og at der igjennem det ogsaa lader sig virke paa Menneskene, men da maa den levende optages i mig, og det er det, jeg nu anerkjender for Hovedsagen. Det er derefter min Sjæl tørster, som Africas Ørkener efter Vand. Det er det, der mangler, og derfor staaer jeg som en Mand, der samlede Indbo og havde leiet Værelser, men havde endnu ikke fundet den Elskede, der skulde dele Livets Med- og Modgang med ham. Men for saaledes at finde hiin Idee eller rettere sagt finde mig selv, nytter det mig ikke at styrte mig endnu mere ind i Verden. Og det var netop det, jeg før gjorde. Derfor troede jeg, at det vilde være godt at kaste mig ind i Jurisprudentsen, for at jeg kunde udvikle min Skarpsindighed i de mange Livets Forviklinger. Her tilbød sig netop en stor Masse af Enkeltheder, hvori jeg kunde fortabe mig; her kunde jeg maaskee fra de givne Facta udconstruere en Totalitet, en Organisme af Tyve-Liv, forfølge det i hele dets dunkle Side (ogsaa her er en vis Associations-Aand i høi Grad mærkelig). Derfor kunde jeg ønske at blive Acteur, for at jeg ved at sætte mig ind i en Andens Rolle kunde faae, saa at sige, et Surrogat for mit eget Liv, og ved den udvortes Afvexling finde en vis Adspredelse. Det var det, der manglede mig, at føre et fuldkommen menneskeligt Liv og ikke blot et Erkjendelsens⁴, saa jeg derved kommer til ikke at basere mine Tanke-Udviklinger paa – ja paa Noget, man kalder Objectivt, – Noget, som dog i ethvert Tilfælde ikke er mit eget, men paa Noget, som hænger sammen med min Existents's dybeste Rod⁵, hvorigjennem jeg saa at sige er indvoxet i det Guddommelige, hænger fast dermed, om saa hele Verden styrter sammen. See det er det, jeg mangler, og derhen stræber jeg. Med Glæde og inderlig Styrkelse betragter jeg derfor de store Mænd, som saaledes have fundet hiin Ædelsteen, for hvilken de sælge Alt, endog deres Liv⁶, hvad enten jeg seer dem med Kraft gribe ind i Livet, med sikke Skridt, uden at vakle, at gaae frem paa deres bestemte Bane; eller jeg opdager dem afsides fra den alfare Vei, fordybede i sig selv og i Arbeiden for deres ophøiede Maal. Med Ærbødighed betragter jeg endog de Afveie, der ogsaa her ligge saa nær. Det er denne Menneskets indvortes Handlen, denne Menneskets Guds-Side det kommer an paa, ikke en Masse af

Erkjendelser; thi de ville vel følge og ville da ikke vise sig som tilfældige Agregater eller som en Række af Enkeltheder, den ene ved Siden af den anden, uden et System, uden et Brændpunct, hvori alle Radier samles. Et saadant Brændpunct har jeg vel ogsaa søgt. Saavel paa Forlystelsernes bundløse Hav har jeg forgjeves søgt en Ankerplads som i Erkjendelsens Dybder. Jeg har følt den næsten uimodstaaelige Magt, hvormed den ene Forlystelse rækker den anden Haanden; jeg har følt den Art af uægte Begeistring, som den er istand til at fremkalde; jeg har ogsaa følt den Kjedsomhed, den Sønderrevethed, der følger derpaa. Jeg har smagt Frugterne af Kundskabens Træ og tidt og ofte glædet mig ved deres Velsmag. Men denne Glæde var kun i Erkjendelsens Øieblik og efterlod ikke noget dybere Mærke i mig selv. Det forekommer mig, at jeg ikke har drukket af Viisdommens Bæger men er faldet ned deri. Jeg har søgt at finde dette Princip for mit Liv ved Resignation, ved at forestille mig selv, at da Alt gik efter urandsagelige Love, det ikke kunde være anderledes, ved at sløve min Ærgjerrighed og Forfængeligheds Følehorn. Fordi jeg ikke kunde faae Alt til at passe efter mit Hoved, trak jeg mig ud deraf med Bevidsthed om min egen Dygtighed, omtrent som naar en aflægs Præst resignerer med Pension. Hvad fandt jeg? Ikke mit Jeg; thi det søgte jeg netop at finde paa hine Veie (jeg tænkte mig, om jeg saa maa sige, min Sjæl som indesluttet i en Kasse med Springlaas for, og som nu de udvortes Omgivelser ved et Tryk paa Fjedrene skulde faae til at springe op). – Det var altsaa det første, der skulde afgjøres, det var hiin Søgen og Finden af Himmerigets Rige. Ligesaa lidet som et Verdenslegeme, naar det tænktes at skulle danne sig, først vilde fatte Bestemmelse om, hvorledes dets Overflade skulde være, til hvilke Legemer det skulde vende den lyse, til hvilke den mørke Side, men først vilde lade Centrifugal- og Centripetal-Kræfternes Harmoni realisere dets Existentis og lade Resten komme af sig selv – ligesaa lidet nytter det Mennesket først at ville bestemme det Udvaltes og siden det Grundconstituerende. Man maa først lære at kjende sig selv, inden man kjender noget Andet (γνωθι σεαυτον). Først naar Mennesket saaledes inderlig har forstaaet sig selv og nu seer sin Gang hen af sin Bane, først da faaer hans Liv Ro og Betydning, først da bliver han fri for hiin besværlige, uheldsvangre Reisekammerat – hiin Livs-Ironi⁷, der viser sig i Erkjendelsens Sphære og byder den sande Erkjenden at begynde med en Ikke-Erkjenden (Socrates)⁸, ligesom Gud skabte Verden af Intet. Men fornemlig hører den hjemme paa Sædelighedens Farvande for dem, som endnu ikke ere komne ind under Dydens Passat. Her tumler den Mennesket paa det rædsomste omkring; snart lader den Mennesket føle sig lykkelig og tilfreds ved Forsættet om at vandre frem ad den rigtige Vei, snart styrter den ham ned i Fortvivlelsens Afgrunde. Ofte dysser den Mennesket i Søvn ved den Tanke: »det kan nu eengang ikke være anderledes«, for pludselig at vække ham til et strængt Forhør. Ofte lader den ligesom Glemselens Slør falde over det Forbigangne, for da atter igjen at lade hver enkelt Ubetydelighed træde frem i et levende Lys. Naar Mennesket her kjæmper sig frem paa den rette Vei, glæder sig over at have beseiret Fristelsernes Magt,

kommer maaskee næsten i samme Moment ovenpaa den fuldkomneste Seir en tilsyneladende ringe udvortes Omstændighed, der støder ham lig Sisyphus ned fra Klippens Spidse. Ofte naar Mennesket har concentreret sin Kraft paa Noget, møder en lille udvortes Omstændighed, der tilintetgjør det Hele. (Jeg vilde sige: som en Mand, der kjed af Livet vilde styrte sig i Themsen, og som nu et Myggestik standser netop i det afgjørende Øieblik.) Ofte lader den Mennesket ligesom den Brystsvage befinde sig allerbedst⁹, naar det er allerværst. Forgjeves søger han at arbeide imod; han har ikke Kraft nok dertil, intet hjælper det ham, at han saa ofte gennemgaaer det Samme; den Art af Øvelse, som derved opnaaes, kommer det ei an paa. Ligesaa lidet som den, der har nok saa megen Øvelse i at svømme, vil kunne holde sig oppe i et Uveir, men kun den, der inderlig er overbeviist om og har erfaret, at han virkelig er lettere end Vandet, ligesaa lidet kan det Menneske, der mangler det indre Holdningspunct, holde sig oppe i Livets Storme. – Kun naar Mennesket saaledes har forstaaet sig selv, er han istand til at hævde sig en selvstændig Existents og saaledes undgaae at opgive sit eget Jeg. Hvor ofte see vi ikke – (i en Tid, hvor vi ved vore Lovtaler ophøie hiin græske Historieskriver, fordi han vidste at adoptere en fremmed Stiil til den meest skuffende Lighed med dens Ophavsmand, istedetfor at han burde dadles, da den første Priis for en Skribent altid er at have en egen Stiil : en ved sin Individualitet modificeret Udtryks- og Fremstillings-Maade) – hvor ofte see vi ikke Folk, der enten af aandelig Ladhed leve af de Smuler, der falde fra Andres Bord, eller af mere egoistiske Grunde søge at leve sig ind i Andre, for da tilsidst ligesom en Løgner ved den hyppige Gjentagelse af sine Historier selv at troe dem. Uagtet jeg endnu langt fra ikke saaledes inderlig er kommen til at forstaae mig selv, har jeg med dyb Agtelse for dens Betydning søgt at frede om min Individualitet – dyrket den ubekjendte Guddom. Med en utidig Ængstelighed har jeg søgt at undgaae at komme i for nær Berøring med de Phænomener, hvis Tiltrækningskraft maaskee vilde udøve for stor Magt over mig. Jeg har søgt at tilegne mig meget af dem, studeret deres Individualitet og Betydning i Menneskelivet, men dog tillige vogtet mig for ikke som Myggen at komme Lyset for nær. Ved Omgang med de sædvanlige Mennesker har jeg kun havt Lidet at vinde eller tabe. Deels har deres hele Syslen – det saakaldte practiske Liv¹⁰ – ikkun lidet interesseret mig; deels har den Kulde og den Mangel paa al Sympathie, hvormed de betragte de aandelige og dybere Bevægelser i Mennesket, fjernet mig endmere fra dem. Mine Omgangsvener have med faa Undtagelser ikke udøvet nogen synderlig Magt over mig. Et Liv, der ikke er kommen paa det Rene med sig selv, maa nødvendigviis vise en ujævn Side-Overflade frem; her ere de nu kun blevne staaende ved enkelte Facta og deres tilsyneladende Disharmoni, thi til at søge at opløse den i en høiere Harmoni eller til at indsee Nødvendigheden deraf, dertil havde de ikke Interesse nok for mig. Deres Dom over mig var derfor altid eensidig, og jeg har afvexlende enten lagt for megen eller for liden Vægt paa deres Udsagn. Ogsaa deres Indflydelse og de deraf mulige Misvisninger paa mit Livs Compas har jeg nu unddraget mig. Og

saaledes staaer jeg da atter paa det Punct, at jeg maa begynde paa en anden Maade. Jeg vil nu forsøge rolig at fæste Blikket paa mig selv og begynde inderlig at handle; thi kun derved bliver jeg istand til, ligesom Barnet ved sin første med Bevidsthed foretagne Handling kalder sig: »jeg«, saaledes istand til i dybere Betydning at kalde mig: »jeg«.

Dog dertil udfordres Udholdenhed, og man kan ikke strax høste, hvor man har saaet. Jeg vil erindre hiin Philosophs Methode: at lade sine Disciple tie i tre Aar, saa kommer det vel. Ligesom man ikke begynder en Fest med Solens Opgang men med dens Nedgang, saaledes maa man ogsaa i den aandelige Verden først arbeide i nogen Tid frem, førend Solen ret kan skinne for os og gaae op i al sin Herlighed; thi vel hedder det: at Gud lader sin Sol opgaae over Gode og Onde og lader regne over Retfærdige og Uretfærdige, men ikke saa i den aandelige Verden. Saa være da Loddet kastet – jeg gaaer over Rubicon! Vel fører denne Vei mig til Kamp; men jeg vil ikke forsage. Jeg vil ikke sørge over den forbigangne Tid – thi hvortil Sorg? Med Kraft vil jeg arbeide mig frem og ikke spilde Tiden med at sørge ligesom den, der i en Hængesæk først vilde beregne, hvor dybt han var sunken, uden at erindre, at han i den Tid, han anvender hertil, synker endnu dybere. Jeg vil ile frem paa den fundne Vei og tilraabe Enhver, som jeg møder: ikke som Loths Hustru at see sig tilbage, men huske paa, at det er en Bakke, vi stræbe op af.

* *

Det gaaer ikke an, saaledes at haste frem som Moralisterne, endogsaa forkastende Anger, mene; – see vi ikke i den physiske Verden Taagen som en stille Bøn at hæve sig op fra Jorden for bønhørt at vende tilbage som forfriskende Dug –?

1 Der er noget besynderligt ironisk i Kjøbenhavnernes Dyrehaugstoure; de søge at ryste Byens spidsborgerlige Støv af dem, flye dem selv – og gjenfinde dem selv paa Bakken. d. 14. Jan. 37.

2 Hvor ofte hænder det ikke, at man, naar man allerbedst troer at have grebet sig selv, befindes at have favnet Skyen istedetfor Juno.

3 Da først faaer Mennesket en indre Erfaring; men hos hvor Mange er ikke Livets forskellige Indtryk lig de Figurer, Havet tegner i Sandet for strax at udslette dem spørløst igjen.

4 Deraf lader sig ogsaa forklare et ikke ualmindeligt Phænomen, en vis Gjerrighed¹ med Ideer. Netop fordi Livet ikke er sundt men Erkjendelsen for prædominerende, opfattes

Ideerne ikke som de naturlige Blomster paa Livets Træ og fastholdes ikke som saadanne og som de, der alene have deres Betydning som saadanne – men som enkelte Lysglimt, som om Livet blev rigt ved en Mængde saadanne saa at sige udvortes Ideer (sit *venia verbo*; – aphoristisk). De forglemme, at det gaaer med Ideerne som med Thors Hammer – den kommer igjen hvor man kaster den hen, om end i en modificeret Skikkelse.

1 Et lignende Phænomen er den feilagtige Anskuelse man har af Erkjendelsen og dens Resultater, idet man taler om de objective Resultater og erindrer ikke, at netop den egenlige Philosoph er i høieste Grad subjectiv. Jeg behøver blot at nævne Fichte. Saaledes behandler man ogsaa Vittigheden, seer ikke den som den af hele Forfatterens Individualitet og Omgivelser nødvendig fremspringende Minerva, derfor i en vis Henseende som noget lyrisk – [deraf ogsaa den Rødme, der gjerne ledsager en vis Art af Vittigheder, som netop tyder paa, at den kom naturlig frem, nyfødt; d. 20. Sept. 36.], – men som Blomster, man kan afplukke og gemme til eget Brug. (Forglemmigeien har sin Plads paa Marken skjult og beskedent men bliver styg i en Hauge.)

5 Hvor nær ligger Mennesket ellers trods al sin Viden ved Galskab? Hvad er Sandhed andet end en Leven for en Idee? Alt maa til syvende og sidst basere sig paa et Postulat; men i det Øieblik det saaledes ikke længere staaer udenfor ham, men han lever deri, først da er det ophørt at være ham et Postulat. (Dialectik – Disput.)

6 Saaledes vil det blive os let, naar vi først eengang af Ariadne (Kjærlighed) have modtaget hiint Nøgle Garn, da at gaae igjennem alle Labyrinthens (Livets) Irrgange og dræbe Uhyret. Men hvor Mange styrtede sig ikke ind i Livet (Labyrinthen) uden at have iagttaget hiin Forsigtighed (de unge Piger og Drengbørn, der hvert Aar offredes til Minotaurus) –?

7 Vel vedbliver den da ogsaa i en vis Betydning, men han er istand til at taale disse Livets Kastevinde; thi jo mere Mennesket lever for en Idee, desto lettere kommer han ogsaa til at sidde paa Forundringsstolen for hele Verden. – Ofte kan ogsaa en underlig Ængstelighed paanøde sig for, at man, naar man allermeest troer at have forstaaet sig selv, dog egenlig kun har lært en Andens Liv udenad¹.

1 En eiendommelig Art af Ironi findes ogsaa fremstillet i en arabisk Fortælling »*Morad der Buckelige*« (der findes i *Moden Zeitung*, »*Bilder Magazin*« Nr. 40. 1835): en Mand, der kommer i Besiddelse af en Ring, som skaffer ham Alt hvad han ønsker men dog bestandig med et »men« derved, f. Ex. naar han ønsker sig i Sikkerhed, befinder han sig i Fængsel etc. (Denne Fortælling findes i Riises *Bibliothek for Ungdommen*, 2den Aargangs 6te Hefte, 1836 p. 453.) – Jeg har ogsaa hørt eller læst et Sted om en Mand der udenfor et Theater hørte nogle Toner af en saa skøn og henrivende Sopran, at han strax forliebede sig i Stemmen; han iler ind i Theatret og møder en tyk og fed Mand, der paa hans Spørgsmaal, hvo det var, der sang saa smukt, svarede: »det var mig« – han var en Castrat.

8 Ordsproget siger ogsaa: »Af Børn og Afsindige

skal man høre Sandheden«. Og her er vistnok ikke Tale om at have Sandheden ifølge Præmisser og Conclusioner, men hvor ofte har ikke et Barns eller en Afsindigs Tale nedtordnet den Mand, som Skarpsindigheden Intet kunde udrette med -?

9 »Es ist, wie mit den anmuthigen Morgentraümen, aus deren einschläferndem Wirbel man nur mit Gewalt sich herausziehen kann, wenn man nicht in immer drückender Müdigkeit gerathen, und so in krankhafter Erschöpfung nachher den ganzen Tag hinschleppen will.« Novalis *Schriften*, Berlin 1826. 1ster Theil p. 107.

10 Dette Liv, som er temmelig gjennemgribende i hele Tidsalderen, viser sig ogsaa i det Store. Medens de ældre Tider opførte Værker, som Betragteren maatte forstumme ved, bygge de nu en Bro under Themsen (Nytte og Fordeel). Ja, Barnet spørger næsten førend det faaer Tid til at beundre en Plantes Skjønhed eller en eller anden Dyreart: hvortil er den gavnlig?